HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יצא לחירות. דאי לאו דשחרריה לא הוה שביק ליה למנסב בת חורין: **כל כך יש בידך.** משמיה דרבי ואני שונה וחכ"א אינה מקודשת: **שטר אירוסין.** הרי את מקודשת לי וקדשה בו: דרבה בר רב שילא לקמן: **השיאו אשה.** דאי לאו דשחרריה לא הוה מיעבד איסורא על ידו: **ואיהו עביד איסורא.** שנושא את שפחתו: **לאי בו והתקדשי בו.** כלומר אי דאמר התקדשי בו גרידא ודאי שחררה מעיקרא אבל השתא דאמר לה לאי בו והתקדשי בו וזה יהיה לך שטר שחרור ושטר אירוסין גלי מילתיה דלא שחררה אלא בהאי: **ר"מ סבר יש בנשון.** הרי את מקודשת לי לשון שחרור וה"ק הוי ראויה להתקדש לי בו והתקדשי בו: **שהניח תפילין בפני רבו.** אין דרך עבד להניח תפילין דמ"ע שהזמן גרמא היא דלילה לאו זמן תפילין הוא[ט]: **אפוטרופוס.** על נכסיו דאי לאו דשחרריה לא הוה משיב ליה: **הרי זה לא יצא לחירות** גרסינן: **אמרו לפניו.** לפני ר' יוחנן: **אי אפה מודה.** דאל יתעבדו אינו לשון שחרור ולא לשון הפקר אלא לא יטריחוה בעבודתה אבל ווולדות היוצאין ממנה מעכשיו עבדים הם ואמאי כופין לשחרריה ויפסידו ולדות מכאן ולהבא אלא זוה אביהם כן: **ה"ג כי אפא רב שמואל בו'** ולא גרסי' אלא. ופליג אדרב דימי ואמר לא כך אמר רבי יוחנן אלא כך אמר: **ועושין לה קורת רוח.** ואם אין רוחה נתקררה בלא שחרור ישחררוה: **אין לו תקנה.** ואפי' בשטר: **לא מוריח.** שאין ירושה אלא בדבר שיש בו ממון: **והא כי אפא רב דימי בו'.** וכיון דאמר אל יתעבדו בה פקע ליה ממונא מינה וקאמר יורשין כותבין לה גט שחרור: **טעותא היא.** כדאמרן לעיל דהוא לא זוה לשחרריה: ופרכינן **מאי טעותא.** דרב דימי דלא אמר האב בלשון שחרור: **הא אמר.** הרי את בת חורין לא הוו קפדי רבי אמי ורבי אסי עלה: **רב שמואל בר יהודה סבירא לי.** דאמר לא א"ר יוחנן כן ולא אמרו לו רבי אמי ורבי אסי כן וכיון דקאמר יעשה לה קורת רוח לא מגע כח היורשין ממנה אלא בהן תלה: **דיסקרקא.** קריה: **דעבדי.** עבדים של ישראל היו ומכרום לעובד כוכבים **ותנן** (לקמן דף מג:) המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות: **לו מרווחא בחרא.** כלו אדוניהם האחרונים עובדי כוכבים: **אמו.** העבדים: **לקמיה דרבינא.** להתירן בבנות ישראל: **אהדרו אבני מרווחייהו קמאי.** חזרו על בני אדוניכם הראשונים ובקשו מהם לכתוב לכם גט חירות: **אין לו תקנה.** דאיסורא לבניו לא מורית והא נמי כי זביה פקע כספיה מיניה ואיסורא הוא דהוה ליה גביה ואיסורא לאו ירושה היא להורישה לבניו: **כרב דימי סבירא לי.** דאמר אל יתעבדו בה ופקע להו ממונא מינה וקאמר כותבים לה גט שחרור: **הא אמרה בלשון שחרור.** כגון הרי את בת חורין: **ה"נ.** דלא טעותא היא וכופין דירושה היא להורישה לבניו: **ומפסדי ליה מינאי.** כדאמרינן במתני' כופין את רבו ועושה אותו בן חורין: **אקנייה לבנו קטן.** שאין ראוי לכופו בבית דין: **מוקמינן אפוטרופוס.** לינוקא לבורר לו דמיס יפין כמה שהוא נישום בשוק שהרי צריך העבד לכתוב שטר על חלי דמיו: ומקרקיש

יצא לחירות[ט] א"ל רבי יוחנן כל כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת כדאמר רבה בר רב שילא כשרבו הניח לו תפילין הכא נמי כשרבו השיאו אשה ומי איכא מידי דלעבדיה לא מעבד ליה איסורא ואיהו עבד איסורא אמר ר"נ בר יצחק הכא במאי עסקינן דאמר לה צאי בו והתקדשי בו רבי מאיר סבר יש בלשון הזה לשון שחרור ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון שחרור א"ר יהושע בן לוי עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות מיתיבי לוה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבהכ"נ בפני רבו ה"ז לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא כשרבו הניח לו תפילין כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה לאחר מותי כופין את היורשים וכותבין לה גט שחרור אמרו לפניו רבי אמי ורבי אסי רבי אי אתה מודה שבניה עבדים כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי קורת רוח עשתה לי יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח מ"ט מצוה לקיים דברי המת אמר אמימר המפקיר עבדו אותו עבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לא מצי מקני ליה א"ל רב אשי לאמימר והאמר עולא אמר רבי יוחנן ורב חייא בר אבין אמר רב אחד זה ואחד זה יצא לחירות וצריך גט שחרור א"ל צריך ואין לו תקנה איכא דאמרי אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מאי טעמא גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית א"ל רב אשי לאמימר והא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן דרב דימי טעותא היא א"ל מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי א"ל אנא כדרב שמואל בר יהודה סבירא לי ההוא דסקרתא דעבדי דאזדבן לעובד כוכבים כלו מרווחא בתראי אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו אהדרו אבני מרווחא קמאי ויכתבו לכו גיטא דחרותא אמרו ליה רבנן לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה אמר להו אנא כרב דימי סבירא לי אמרו ליה דרב דימי טעותא היא אמר להו מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי והלכתא כרבינא ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחררי' לפלגי' אמר אידך השתא שמעי בי רבנן ומפסדו ליה מינאי אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב לו בראשו אנן קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי מוקמינן ליה אפוטרופוס ומקרקיש

לאפוקי מר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרב גופיה פסיק כוותיה בההיא פרקא דהתם לשופרא דשטרא אתקין[י] אבל הכא למאן דאמר בכליו של מקנה לא מהני בכליו של קונה ובקונטרס פירש בהזהב (ב"מ מז.) דלוי דאמר בכליו של מקנה כ"ש בכליו של קונה ואין נראה כיון דאמר דגואל נתן לנעז לא מהני אלא בענין זה כמו לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין משום דבענין דומיא דנעלו ולא אמרינן דהואיל דכלי שוה פרוטה קני כל שכן פירות שוים אלף זוז דאיכא הנאה טפי דגמר ומקני ועוד אמרינן בנדרים בהשותפין (דף מח:) דסודרא קני על מנת להקנות הוא[יא]: **כשרבו** הניח לו **תפילין.** ולא משום דלא מיעביד ליה איסורא דמבדך עליהן ואיכא ברכה לבטלה דהא סוכה לולב ושופר וכמה מצות עשה שהנשים מברכות אלא משום דאין עבדים רגילים בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מנח ליה: **אותו** העבד אין לו תקנה. פירוש לא בת חורין ולא בשפחה כדפירש בקונטרס לעיל[יב] ואין נראה מדאמר לעיל (דף לח.) עבד שברח מבית האסורין[א] כו' ולא עוד אלא שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואמאי קא משמע לן פשיטא[ב] דכופין אותו כיון דאסור בשפחה ובת חורין[ג] כמו חליו עבד וחליו בן חורין וכן הא דאמר בירושלמי דהיכא דאמר שחררו כופין את היורשים משום מצוה לקיים דברי המת תיפוק ליה משום דאסור בשפחה ובת חורין ובפ' בתרא דכריתות (דף כד:) אמרינן דסבר יד[ד] רשב"ג המפקיר עבדו יצא לחירות ונריך גט שחרור ומעוכב גט שחרור אוכל בתרומה ומסתברא כיון[ד] דאוכל בתרומה דשרי נמי בשפחה ולכך נראה דאין לו תקנה בת חורין קאמר אבל בשפחה שרי: **צריך** ואין לו תקנה. [ה] תימה דתיקשי ליה מאידך דרבי יוחנן דאמר לעיל (לח.) עבד שברח מבית האסורין כו' ולא עוד אלא כופין את רבו אלמא יש לו תקנה: **הא** אמרה בלשון שחרור הכי נמי. תימה דלעיל[ו] קאמר אדרבי יוחנן אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי יהא משתלח בלא גט דעבדו כאשתו והכא משמע דבעי גט ושמא לעיל אתיא כרב שמואל בר רב יהודה דהכא אי נמי הכא בעי גט מדרבנן אלא יאמר לו[ז] עבדי אתה כדאמר לקמן לאד תנא ביולא בראשי אבריס: וכתב

מ) ס"ל ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו רבו שטר שחרור, ב) כתובות כח., ג) לעיל יד: טו. [כתובות ע.], ד) [לעיל לט.], ה) [לעיל לח:], ו) [בכרכות טו: וש"נ], ז) [לעיל לט.], ח) ב"מ קא:, ט) [מנחות לו:], י) לקמן דף מא:, יא) [עי' תוס' לקמן עב. ד"ה הכי], יב) [וע"ע היטב תוס' ב"מ מז. ד"ה בכליו], יג) [דף לט: ד"ה אין לו תקנה], יד) ל"ל ת"ק דרסב"ג.

גליון הש"ס

גמ' יש בלשון הזה לשון שחרור. ע' יבמות דף מז ע"ב תד"ה אם גר: שם אבר אמימר המפקיר עבדו. ע' לקמן דף מג ע"ב תד"ה אבל: שם אזל אקנייה לבנו קטן. ע' לקמן דף מב ע"א תד"ה יוסי של רבו:

מוסף רש"י

או שעשאו רבו אפוטרופוס. מסר נכסיו בידו להכים ולהוציא לסחורה (כתובות כח:). **לא יצא לחירות.** ולא אמרינן אי לאו דשחרריה לא הוה יתיר מיניה ולא הוה שביק ליה לנהוג מנהג בן חורין (שם). **אין לו תקנה.** דכיון דהפקיר פקע ממוניה מיניה ואיסורא הוא דפס לבעלים עליהן וכי מיית אין זו ירושה להורישה לבניו, הלכך אין לו מי שימילנו בגט (לעיל לט.).

מוסף תוספות

א. יצא לחירות. תוס' הרא"ש. ב. פשיטא דכיון שיצא לחירות. רשב"א. ג. משום דכתיב 'לשבת יצדה'. רשב"א. ד. דקנוי לדבו לענין. תוס' הרא"ש. ה. פי' ה"נ דלא הוה מקשי לי' ר' אמי ור' אסי אלמא איסורא לבריה מורית וקשיא לאמימר. תוס' הרא"ש. ו. אפי' אי אמר לשון שחרור, ע"כ דברי רב דימי שאמר משמי' דר' יוחנן שכופין את היורשים לשחררה, בטעותא הוא, דכיון דפקע הממון מחיים ולא נשאר עליה רק איסור, מיתה מפקעת האיסור ולא בעיא שחרור. תוס' הרא"ש. ז. כתוס' הרא"ש כתוב: ימצאו היורשים בשוק ויאמרו לו.

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ו מהלכ' עבדים הלכה ח טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סט וסעיף נח:

עה ב ג ד מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכ' יח סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף ע וטוש"ע אה"ע סי' ד סעיף יב:

עו ה מיי' שם פ"ו הל' ל סמג שם טוש"ע י"ד שם סעיף עז:

עז ו מיי' שם וס"ט מהל' זכייה הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף ע [טוש"ע חו"מ מימן רנו ס"ד]:

עח ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סד:

עט ח מיי' שם פ"ז הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעיף סג:

פסקי רי"ד

אריב"ל עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות. פי' עבד לאו בר תפילין הוא דתפילין מצות עשה שהזמן גרמא הם ולילה לאו זמן [תפילין] הוא ושבת נמי לאו זמן תפילין הוא ועבד איתקש לאשה איתיביה לזה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בב"ה בפני רבו הרי זה לא יצא לחירות אמר רבה בר שילא כשרבו הניח לו תפילין וכן נמי אם השיאו רבו אשה יצא לחירות וכופין אותו לכתוב לו גט שחרור: אמר אמימר המפקיר את עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופא לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית. פי' שאין קנין האסור ממון להורישו לבניו. וליתא לדברי אמימר דאמ' ההוא כסקרתא דעבדי ואיזדבן לגוים. פי' עיר של עבדים כדאמרן בפרק כיצד מעברין (נט.) גבי עיר של יחיד כס הקרתא דריש גלותא כלו מרווחייהו בתראי. פי' הגוים שקנאום אתו לקמיה דרבינא אמר להו זיל אהדרו אבני מרווחא קמאי ולכתבו לכו גיטא דחירותא כו' ותנן לקמן (מג:) המוכר עבדו לגוים יצא לחירות אבל צריך גט שחרור להתירו בבת ישראל והלכתא כרבינא שגם היורש יכול לשחרר ואע"ג דליכא עליה אלא קנין אסור בלחוד. ההוא עבדא דהוה לבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא דידיה אמר אידך השתא שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי כי אמרי' לקמן מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושין אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי דמיו אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא קמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב בראשו אנן קים לן בינוקא דמיקרבא דעתיה לגבי